

102.
I. N. S. S. T.

DISSERTATIO PHILOLOGICO - PHYSICA

De

AQUIS
SUPRACOELESTIBUS,

Quam

Consensu Ampliff. ad Auram Fac. Philos.

SUB PRÆSIDIO

Viri Ampliff. & Præclarissimi

Dn. M. PETRI HAHN,

Scient. Nat. Prof. Regii & Ordinarii,

Pro usitato in Philosophia hono-
ris titulo

Bonorum censura modestè submittit

MICHAEL SIM. POLVIANDER,

*Die volente Deo 19 Decembris Anno 1711.
loco horiq; consuetis.*

A B O Æ,

Excud. HENR. C. MERCKELL, Reg. Typogr.

Drüsel

DISSERTATIO THEOLOGICO-PHYSICA

De

AQUIS

SUPRA COELESTIBUS

Quam

Conscripsit et in publico

SUB PRÆSIDI

Vniuersitatis & Prætorii

DR. M. P. HAHN

Scdm. Prætorii Regis Ordinarij

Pro honore in Theologia hono-

ris studio

Prætorio Prætorii Regis Ordinarij

MICHAEL SIM. POLYANDER

Die Prætorii Regis Ordinarij

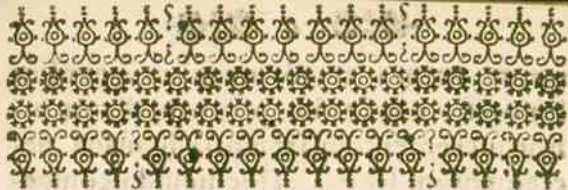
Prætorii Prætorii

Prætorii Prætorii Prætorii Prætorii

A. B. O. E.

Prætorii Prætorii Prætorii Prætorii

Handwritten signature

Momentum Prius.

§. I.

Irabilis est structura totius opificiū mundi hujus, tamque remota à sensu & ratione sunt pleraque naturæ opera, ut nec à sagacioribus reperiri, neque perspici à peritioribus possint. Quantocunque tandem homo incumberet studio, quantam etiam impenderet curam, diligentiamque adhiberet, plurima tamen remanent quæ ejus fugiunt captum, ut assequi nequeat quod scire & indagare contendit. In multis tam cæca est ratio humana, ut totam rem, quæ in

A 2 rerum

rerum natura certò invenitur, penitus ignoret; cum enim potentia divina sumit incrementum sapientia humana decrementum sentit. Hoc liquido comperiet qui aquas super firmamentum cœli constitutas considerare cupiat: qua in re enim magis cæca sit ratio humana? magis inscia nostra sapientia? magisque muta Philosophorum gentilium vox & disceptatio? Nil rationi magis absconditum quam harum tum existentia, tum situs & ordinatio in istum suum locum in primordio creationis facta. Nec mirum, cum in occulto nobis remotissimoque lateant loco, quo nec oculorum nostrorum acies penetrare, neque ullius sensus operatio pervenire potest. nostros istæ ludant & sensus & mentem, sola sacra scriptura est, quæ de hoc operis divini mirabili nos informat opificio, quæ si tacuisset nullo sagacitatis humanæ acumine rationisque indagine cognosci ac investigari potuisset: sed perpetuis ignorantia tenebris involutum latuisset. Ut etiam plurima horum in terra, quæ oculis obversantur nostris notitiam

tiam nostram fugiunt, ita non mirum videbitur, si aquæ hæ, supra ipsum cœlum sidereum in laudem potentiæ divinæ constitutæ, nos in æternum latuissent.

§. II.

Quanquam verò in his tota cæcutiat ratio humana & sola scriptura sacra hoc nobis manifestet operis altissimi θαυματόργημα, minime tamen Physico hujus tractandi deneganda est facultas, quare physicæ considerationis aquas istas supracœlestes esse existimamus: ad classem enim corporum naturalium pertinent, ut infra ostendemus, at Physici eût totum exhaurire naturæ latifundium, quomodo igitur harũ omittere considerationem fas sit? & licet norma controversiarum Physicarum sit natura, non tamen μετάβασιν εἰς τὴν ἀλλογέαν faciunt qui in talibus S. Scripturam aliegant, nec hoc physico alienum est principium si inde pro stabilien-
dâ veritate promat argumenta.

§. III.

Tria sunt media quibus veritatem

assequi laboramus : sensus, ratio & scri-
 ptura, unumquodque horum suo modo
 veritatem sistit nobis. Sensus si justa sit
 distantia, medium legitimum & orga-
 num rectè dispositum circa proprium su-
 um objectum nunquam errat. Qui ubi
 deficit succurrit ratio, quæ à notioribus
 principiis deducit ea quæ consequuntur,
 quæ sensuum vices sanâ ratiocinatione ex
 causarum, effectuum &c. consideratione,
 jam apodicticè jam probabiliter tantum,
 pro ratione argumentorum supplet. Suc-
 cumbentem rationem sæpe erigit S. Sacra,
 librumque naturæ explicat, quis vero di-
 vinum rejiciat testimonium? quis crea-
 toris testimonio quod de suis dicit crea-
 turis, non addat calculum? cuique de
 suo dat scriptura, sivè sacra sint sive non.
 Et sicut non statim Ethnicus est, qui ali-
 quid ex Ethnicorum didicit scriptis, ita
 nec modo Theologus est, qui ex scriptu-
 ra sacra, in quacunque tandem philoso-
 phiæ parte, pro veritate sumit argumen-
 ta & probationes. De aquis supra fir-
 mamentum silent sensus, nil ratio novit,
 sed

sed tacita suspendere iudicium suum cogitur, hic ambo caligant, sola vero sacra scriptura quod & quid sint manifestat, cuius testimonium tanti à nobis aestimabitur, quod ei assentiamus licet nullum nobis sensus vel ratio suppeditent argumentum, quo vel minimum nobis svadeant obscuræ rei hujus indicium. At tunc minimè obscura cum in tanta & sensus & rationis caligine succurrat ipse naturæ auctor, hujus sui operis per scripturam interpretis optimus. hic affirmat, hic describit operum suorum structuram, quæ alias alto inscitiae malo sepulta delituisse, Injurii igitur in DEum sanctissimum esse videntur, quibus lux hæc adparuit, qui sacram scripturam in talibus allegandam & applicandam non autumant, sed ductum cæcæ rationis sequentes sibi ipsis multum tribuunt.

§. IV.

Multum sudant Docti, cum ex Sacra Scriptura iis se offerant versiculi 6. & 7. Capitis 1. Geneseos, quid hic in tanto sen-

sententiarum dilcrimine concludantur. Verba ex ipso fonte allata sic audiunt; וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ כְּתוּךְ הַמַּיִם וַיְהִי מְבְרִיל בֵּין מַיִם לַמַּיִם: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרָקִיעַ וַיְבַדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתְחַרְתִּים לַרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לַרָקִיעַ וַיְהִי-כֵן: Quæ sic vertit B. Sebast. Schmidt: *Postea dixit DEUS, fiat expansum in medio aquarum: & fit dividens inter aquas & aquas. Et fecit DEUS expansum, & distinxit inter aquas, quæ essent sub expanso, & inter aquas quæ essent supra expansum: factumque est ita.* Hic in duas abeunt præcipue opiniones, suam ab utraque parte, ex hoc testimonio divino allato conantes probare ac evincere. Alii per aquas מֵעַל רָקִיעַ quæ sunt *supra expansum* nil aliud intelligi volunt nisi aquas illas quæ in nubibus sunt; Alii contra dicunt esse aquas supra cælum ultimum, quæ illud undique ambiant. Pro utraque sententiâ stant benè multi Excellentissimi tum, Theologi, tum Philologi ac Philosophi, ad Scripturæ auctoritatem unice, cum sensu vel ratione percipi nequeant, provocantes,

cantes, quam pro se stare utrinque alacriter clamitant. Hic in tanta magnorum virorum dissensione in bivio stantes ancipites hæremus, ultra incedamus viâ, cum dubium moveat tum tantorum, ut diximus, virorum ab utraque parte frequentia, quorum plerique studiose veritati investigandæ etiam hic invigilavere, tum scripturæ autoritas, quam utrinque sollicite commendant. Cum verò pro hâc magis quam illâ clarior, ut opinamur, extet scripturæ litera, ideo lubentius huc deflectimus ac cum illis facimus, qui asserunt *dari aquas supracælestes*, quæ cœlum undique ambiant, quas Deus in primæva creatione supra cœlum ultimum, collocavit ac reposuit.

§. V.

In robur sententiæ, quam tanquam probabiliorem sumimus proferendam, adducemus, quos citavimus adjunximusque superius versiculos, quorum *το πῆλον*, nullos ibi impropriæ locutionis, ut antiquorum nonnulli, quærentes colores,

servabimus; nec coactæ explicationis nos implicabimus nodis, sed simplici ratione propositum in medium sistemus, dabimusque explicatum. Vocem si nobis hoc loco genuina & ad ipsam rem verè competens constaret acceptio, nulla omnino lis exorta fuisset. Quoniam vero de hâc hic maxima sit contentio, ergo ad ejus considerationem nos accingemus, quam si erimus adepti, facili negotio cæteris nos expediemus.

§. VI.

Primum occurrit vox רקיע examini subjicienda, quæ multum sollicitat doctos, totiusque litigii quasi nodus existit. Certum est per רָקִיעַ intelligi expansum, descendit enim à rad. קָרַע quæ *expandit, explicavit, diduxit, & extendit* significat: Expansum enim nil aliud est, quam id quod ab infima terra ad summum usque mundi se extendit, in cujus parte inferiori nubes volitant, in superiori vero planeta & stellæ collocatæ sunt, hoc enim per spatium maximum

extensum & expansum est. Sed hæc lis est, cum per רָקִיעַ *fortè etiam aëreum cælum Indigitetur Gen. 1: 20. Et avis volitet super Terram, על-פְּנֵי רָקִיעַ הַשָּׁמַיִם, super faciebus expansi cælorum, an etiam h. l. v. 6. & 7. itidem pro hoc cælo aëreo sit accipiendum? ad quod negative respondemus: in eodem ipso enim expanso, supra quod aquæ posita fuerit, luminaria die quarto posita erant v. 14. quæ certè non in aere vel cælo aëreo sed in cælo superiori, quod sidereum vocant collocata sunt. Neque dubio adhuc caret, per רָקִיעַ in scriptura intelligi aerem. De voce שָׁמַיִם quidem certum est, qua significatione passim occurrit, ut Psal. VIII. 9. צִפּוֹר שָׁמַיִם Deut. IV: 17, 36. & alibi. Nec v. 20. Genes. I. quem superius in probationem ejus significationis adduximus id omnino probare videtur, cum phrasit על פְּנֵי רָקִיעַ non *moret in expanso*, sed *ex adverso*, seu *coram expanso* nam particula על non raro etiam pro *contra*, *adversus* & *coram* accipitur. vid. Genes XI: 28 XXV: 9, & sic aer non*

potest intelligi, sed æther: non enim coram aere sed in aere volitant aves, licet neque diffiteri quis audeat, etiam pro *in* phrasin hanc exponi, ut Gen. 1: 2. פני תהום על *super facie abyssi* h. e. in abyflo, exponente B. D. Glassio Philog. sacrae lib. III. pag. 145. Novum planè hic excogitavit Pererius, cum per רקיע nec cœlum quidem sidereum intelligi vult, sed nescio quid aliud ab eo distinctum. firmamentum vero per hoc expansum indigitari certum est, quare LXX. רקיע per στερέωμα commodissime verrebant, quod *firmitatem* notat, est enim στερεός solidus, firmus, integer, firmiter stans, quod forte sic idè vocatur, quod sit firmissimum & stabilissimum, ut & quod sit fundamentum quasi totius ædificiij ac opificii mundi: hoc enim aptissimum medium est ad dividendum aquas superiores ab inferioribus, quare etiam aliquando מבריל *differentia, divisorium* appellatur; hoc naturalem locum etiam superioribus constituit, ne licet gravitate suâ pro i adhuc gaudeat deorsum tamen

men ad centrum tendant & redeant; Sic per $\gamma\delta$ קויע commode hic intelligitur & aereum & sidereum cœlum, quia unum idemque expansum est aer & cœlum sidereum, tantum enim unius mentionem hic facit oraculum divinum. Jam igitur siue supra aerem siue supra cœlum sidereum collocatas aquas hæc dixeris perinde fuerit: si enim probaverimus aquas divisas repositas esse supra aerem, jam tum aquas haud esse nubes obtinebimus, nubes quippe nunquam supra aerem sed in aere sunt & volitant, & quidem fecundiores istæ, quæ tantum in pluvias resolvi possunt & aquas, haud longe è facie ipsius terræ distant.

§. 7.

Excipit deinde in allatis versiculis vox altera $\gamma\delta$ quæ item etiam h. l. movet, nec itidem in hujus vocis conveniunt expositione. Probabilis sententia videtur, si statuatur nullam aliam vocis $\gamma\delta$ hic locum habere posse significationem, quam *supra, superne, sursum, & ean-*

eandem plane quam obtinet vox על, cum scilicet aliquid *superius* notat. Omnino neque diffitemur ꝑ על latius significatione esse quam ꝑ עלמ, quia id multis in locis adhibetur, in quibus hoc vel non usurpatur vel non usurpari potest. Præcipue urgenda veniunt ea loca ubi עלמ & תחת conjuguntur, sibi que invicem directe opponuntur. Quid igitur vetat talibus in locis dicere, ut תחת notat, *sub, infra & infernè*, sic & עלמ vi oppositionis *super, supra ac superne* designat. vid. Jos II:II. Nec urgeant, cum עלמ dicimus notare *superne*, quod etiam nubes superne sint. concedimus quidem & nos nubes superne esse, scilicet respectu nostri, non vero respectu expansi quod hic dicitur, alias essent in & quidem *in inferiori parte expansi*, quod voci עלמ convenire non videtur. ideoque *superne expansum* idem hic est ac supra expansum.

§. VIII.

Quod secundo die productum erat expansum **con** i tum dicitur בתוך השמים

in medio aquarum, superiorum scilicet & inferiorum. Quâ descriptione clare nobis proponitur expansum illud & supra & infra, non vero intra se habere aquas has, quarum hic mentio fit. Infra sunt quas nos hic adspicimus usuique inserviunt nostro; supra vero, quas supra firmamentum collocatas diximus, cœlum undique ambientes, quas peculiaris sapientia Divina ab omni & sensus & rationis nostræ acie exclusas in locum ultimum reposuit. Intra expansum sunt nubes de quibus, tunc post expansi productionem ne quidem existentibus, hic sermo nec esse, neque esse potuisse videtur. Et sane hos rem incredibilem nobis obtrudere velle apparet, qui etiam respectu nubium aerem medium esse dicunt inter eas & has aquas inferiores. In aere sunt nubes non supra eundem, & qualis esset hæc divisio aquarum quæ rursus frangatur, dum aqua sursum elata iterum cum his, à quibus segregata erat, redunitur. nec magis tum aquarum divisio facta fuisset quam hodie, cum eo modo beneficio

ficio siderum semper aquæ sursum trahantur & in nubes condensentur.

§. IX.

Sic breviter vocum genuina significatione inquisita, paucis rationes & argumenta quædam adducemus, pro stabilienda sententia quam probabiliorem putavimus. Et ita I. argumentamur: *Q. in prima creatione aquam fuisse divisam, partem illius unam super cælum, alteram sub cælo locatam asserit, is aquas supra-cælestes diserte adstruit. at Sp. S. hoc per Scripturam facit.* E Minorē monstravimus modò, dum per *רָקִיעַ* Cælum quoque sidereum h. l. intelligi probavimus, finemque ejus ab ipso Deo assignari audivimus, qui est distinctio aquarum superiorum, s. supra firmamentum ab inferioribus. Urgemus clarissima verba Sp. Sancti, in quibus sermo est de illo firmamento & expanso, quod Deus diserte vocavit cælum, in quo postea poluit luminaria ista magna. II. Quas expansum distinxit aquas, jam actu die secundo existere,

stiterere, nubes vero quas pro his substituiunt, nondum erant, meteora quippe sunt, beneficio siderum sursum attracta, quæ tunc creata non erant. Nec nubes proprie aquæ sunt & forte nusquam in scriptura aquæ nomine veniunt. Neque perpetuæ sunt nubes, cœlo namque sereno fere nullæ apparent. III. Sequeretur quod etiam expansum superiores aquas ab inferioribus non separet, sed potius aquæ sejungerent superiores expansi partem ab inferiori. Et sane dubitandum non existimamus Moysen perpetuum & longe majus inter aquas illas innuere voluisse discrimen, quam quod est inter nubes & aquas hæcæ terrenas. IV. Nec veritate aberrare videntur illi, qui asserunt, immensam illam aquarum molem, quæ ante divisionem terram operuerat, non potuisse elevatione nubium & congregatione aquarum in unum locum in terra, sic minui, ut tantum corpus ac terra est tot & tantis spatiis relinqueretur aridum. Ergo Deus Maximus potentia eadem, qua altissimos creavit cœlos, maximam ejus

partem in sua supra cœlum ultimum collocavit loca. Nec tamen inficiemur hoc nil solidi posse probari. V. Si loca parallela hujus oraculi adspiciemus, omnimodam eorum consonantiam deprehendemus. Psal. CIV:3. המקרה במים עליותו
contignans in aquis cœnacula sua. h. l. per aquas nubes intelligi non putamus, nec per עליות aerem, sed ipsum cœlum extimum, ut etiam Psal. CXLVIII: 4. *laudate eum cœli cœlorum; & aqua, quæ supra cœlos.* Versus enim 8. illustrat. per aquas istas, quarum versus 4 meminit, non intelligi nubes, ibi namque meteora aquea, quæ partim ex nubibus sunt, partim vero ipsæ nubes, ad Dei laudes prædicandas excitantur: *ignis & grando; nix & vapor; spiritus procelle, faciens verbum ipsius* scil. *laudate Jehovah.* Hisce oraculis adjungendus hymnus trium puerorum qui ad laudes Dei pronuntiandas omnia Dei opera, & quidem ordine à summis ad infima progrediendo; adhortatur. sic enim v. 38. *בְּדַתָּא פִּאֲרָתָא לָא וִּפְרָגְנָא לְרִיבְרָנָא*, ubi iterum

rum in serie creaturarum aquæ illæ angelis subjiciuntur, cœlisque iis qui beatorum habitacula sunt. Sed soli, lunæ, stellis ac sublunaribus omnibus præmittuntur. De nullis igitur aquis aliis quam supracœlestibus intelligenda veniunt. Obstant etiam v. 42, 48, & 49. quin nubes hic per aquas notentur, ubi expressa nubium, imbrium & nivium fit mentio, Ergo distinctas ab iis aquis, quas v. 28. commemoravit, esse ostendit. Nec moveat nos occulta libri hujus auctoritas, & quanquam inter Apoetyphos recensetur tamen haud exiguam nobis suppeditat lucem de opinione Ecclesiæ Judaicæ, quid illa hac de re senserit ac crediderit, adeoque nobiscum hic consentit, quod scilicet aquas supracœlestes dari, testante libri hujus auctore, sibi persuasum habuerit.

§. X.

Nec novum est inter nos quod affirmamus, sed dudum ab antiquioribus tum Patribus tum Rabbinis, Theologis quoque & Philos. Excell. approbata sententia.

Quos allegemus ut liqueat nos ut aduersus multos sic cum pluribus hoc in negotio facturos. Consentunt Basilus, Chrylost, Ambrosius &c, nota sunt Augustini verba de hac re: *Major est scriptura auctoritas, quam ingeni nostri capacitas.* B. Luth. noster sic in Com. in Cap. 1. Gen. *Ego quidem libenter imaginarer firmamentum esse supremum corpus omnium, & aquas non supra sed sub cælis pendentes & volantes esse nubes, quas cernimus, ut sic aqua ab aquis distincta intelligerentur nubes à nostris aquis diuise in terrâ. Sed Moses manifestus verbis aquas supra & infra firmamentum esse dicit: quare capti uo hic sensum meum, & assentior verbo, etiamsi non assequor.*

Momentum Posterius.

§. I.

QUÆ adduximus ad sententiam nostram stabilendam facere putamus, jam quid contrarium sentientes ad uersus hanc nostram proferant breuiter intueamur,

mur, sicco pede transitori illorum opinionones, qui in varias improprias labuntur acceptiones, tropicasque hic quærunt locutiones, quorum numero Origenes, qui per superiores aquas Angelos bonos intelligi vult, per inferiores autem malos, propter peccatum a cœlo dejectos. Gregorio Nysseno intelligibiles virtutes hæ superiores aquæ videntur, licet non inferiores pariter pro Diabolis habeat. Cui proximus accedit Scaliger, qui supra cœlestes Hierarchias his aquis superioribus intelligi contendit. Neque alienus ab allegoriis & tropis in explicando hoc loco initio erat Augustinus, postea vero assensit oraculo huic etiam secundum literam explicato, cujus auctoritatem majorem ingenii sui capacitate agnovit.

§. II.

In eorum argumenta magis sollicite inspiciamus, qui quidem aquas S. C. dari concedunt, sed non supra cœlum siderum erectas, sed in nubibus pendulas, nubesque pro his aquis habent, & hoc qui-

quidem tali contentione, ut hominum
 commenta dicere audeant plurimi. Hæc
 sententia ex omni genere hominum sibi
 conciliavit patronos, hic multi Pontifi-
 cii & plerique. Calvinianorum consenti-
 unt, quidam etiam Nostratum pro ea
 stant, ubi argumenta neutra in parte de-
 sunt, quos inter Dnn. Georgius Calixtus,
 Musæus, Scherzerus, Bechmannus &c.
 D. Jac. Martini nil omnino definit, sed
 rem ut non satis claram & perspectam,
 relinquit in medio. Rationes eorum hæc
 sunt præcipue: Pro virili urgent vocem
 רָקִיעַ, quâ aërem h. l. designari putant,
 sed contrarium super ostendimus. Pro-
 bare hoc volunt ex eò quod nullò aliò locò
 creationis aëris mentio fiat, creationem
 ejusdem h. l. describi, contenduntque
 credibile non esse, Moſen tam nobile
 corpus ac aër est, ejusque creationem
 prætermiſſe, adeoque concludunt, pro-
 habilem omninò sententiam esse, per
 רָקִיעַ *Expansum secundi diei* intelligi ex-
 pansum aëris, per aquas superiores
 verò eas, quæ in superiori parte aeris,
in

in nubes condensatæ sunt. At dicunt qui-
 dam secundo die nondum extitisse aerem,
 sed demum tertio die emeruisse, cum
 ab arida separarentur aquæ. Posito vero
 fuisse, hoc tamen nil evincunt; nobile
 corpus est aer, sed nonne Angeli nobi-
 liores aere, neque tamen creationis eo-
 rum facit mentionem, vel nonne creati
 sint Hexaemeri istus spatio? nonne stel-
 læ creatæ sint, præter eas quæ dividunt
 diem & noctem, ac quæ dant lucem su-
 per terram, solem scilicet & lunem? sed
 dicat quis? scopum Moïsi fuisse describe-
 re res visibiles tantum. Sed quid tum?
 sunt hæ aquæ visibiles in se & intra nu-
 merum creaturarum visibilium continen-
 tur, licet ob summam distantiam, me-
 diumque interpositum ipso actu non vi-
 deantur. creatus omnino tunc fuit aer,
 licet creatio ejus explicite disertis non in-
 digitetur verbis. Nec errare opinamur
 dicentem, aerem hoc ipso fuisse produ-
 ctum, ac etiam expositum hoc, supra
 quod sunt hæ quæ, si alias, concedatur
 per expansum etiam aliquando aerem
 de-

denotari. Non aer est expansum illud, sed expansum hoc continet, tum sidereum, tum aereum cœlum; quæ sunt unius continui expansi diversæ partes qualitatibus & usibus differentes.

§. III.

Concedimus nubes dici *aquas in cœlo*, Jer. X. 13. Ll. 16. & alibi. Sed quid hoc ad *aquas supra cœlum*? In cœlo sunt nubes & quidem in inferiori ejus parte non supra cœlum. *Aperiri* dicitur cœlum, cum pluvia in terram dimittitur, & *claudi* cum inhibetur, neque negamus cœlum sæpius pro aere sumi & multa prædicata aeri cum cœlo esse communia. Inter particulas *in de* & *ex cœlo*, & *supra cœlum* differentiam quis ignorat? In cœlo volitant aves, in cœlo moventur stellæ & meteora, de cœlo descendunt pluvix, at supra cœlum collocatæ sunt hæ aquæ. Neque hinc triplices aquæ sequuntur, contra Moysen duplices tantum describentem, cum nubes proprie dictæ aquæ non sint, sed quæ tandem in aquas resolvuntur.

§. IV.

§. IV.

Gratis quoque objiciunt, Moſen incon-
 venienter commemoraffe has aquas,
 quarum nullus prorsus eſſet uſus, omiſſis
 iis quarum quotidie fruimur utilitate. Nu-
 bium haud potuit mentionem facere di-
 vinus ſcriptor, cum nondum exſtiterint,
 neque enim adhuc ſidera creata erant,
 quorum beneficio atomi aqueæ a mari ali-
 ſque aquis ſurſum elevatae in congeriem
 ſ. cumulum excreſcebant, quæ nubes ſa-
 lutatur. num igitur effectus ſua cauſa
 prior? & Cap. II: 5. dicitur, Deum non
 dimiſiſſe pluuiam ſuper terram, ſed quod
 vapor aſcenderit à terra irrigans omnem
 faciem terræ. v. 6. ſpecialeſ earundem
 uſum licet ignoremus inde tamen nul-
 lum eundem eſſe haud concludamus,
 cum plurimum etiam aliarum nobis pro-
 priorum rerum nos lateant uſus. Nihil
 in natura otioſum, nihil Deus fruſtra
 condidit, nihil eſt quod non uſus alicu-
 jus gratia creatum ſit, quocunque verta-
 mus nos, oculosque figamus noſtros, tum
 plena admirationis ſunt ac utilitatis, num

solas has aquas sine fructu quodam otio-
 sas putemus? facilius nos ignorare fate-
 bimur, quam incerta & iniqua commi-
 nisceremur, iisque ludamus, magis quam
 verum contingamus. Talibus insanire
 turpius est, quam nescire. *Earum usus*
novit is qui eas condidit, ait B. Gerh. in
Comment. super Gen. Generalem earum
 usum indicat scriptura, ut scil. laudent
 Dei bonitatem & majestatem. Commen-
 ta Judæorum censemus, quos usus Da-
 mascenus, Josephus & Philo adducunt,
 ut scil. sint in refrigerationem & con-
 temperationem caloris ex motu firma-
 menti & siderum exorti, nec non in mu-
 nimentum ne cœli ventorum & procel-
 larum impetu & violentia agitati concu-
 tiantur ac vacillent. Hæc gratis dicuntur,
 nec ullo sensus, rationis aut scripturæ
 vel minimo indicio nobis innotescunt.
 Optime igitur B. noster Lutherus ad talia
 respondit: *ego potius me fatebor Mosem*
in hoc loco non intelligere, quam ut ista
inerudita probem. Causino quærendo illu-
 denti: *aut hic posita sunt ut astrorum*
tem-

temperent flammam? an ex istis irrigantur terra? an ut exbilarent caelestium civium oculos? Respondet B Achrelius Contempl. M. Lib. 1. C. XI. Ea quae de usu aquarum istarum afferunt, tantum abest ut veritatem valeant frangere, ut potius suam prodant penuriam in enumeranda partium harmonia. Non enim saltem hoc requiritur, ut fervorem siderum mitigent, vel detrudantur in solamen terrarum, cum noster oceanus totque per tellurem distincta maria & flumina eum temperare valeant; Vel oblectant beatas animas, cum nemo sanus dixerit, eas collocatas intra, supra caelestes undas; sed in complexu pacis, in sinu Abrahae, in custodia manus Dei, quam ornat sanctitas, replet aeternitas, circumlucet beatitudinis divinitas.

§. V.

Ipsam definitionem jam ut subjiciamus, necesse est. Est itaque aqua supra-caelestis corpus naturale simplex, caelum undique ambiens, ex prima aquarum divisione pronatum. Est corpus naturale quia

species mundi est, naturamque habet, omnis autem species mundi corpus naturale est, & quicquid inter species mundi est, hoc pro genere suo agnoscit: est namque latius & suo complexu omnem speciem mundi exhaurit, ita ut de omni & singula specie vere prædicetur. Corpus naturale est adhuc, quia ei Corporis nat. affectiones competunt, ita ut cum ea tam unitæ in sensu unito, quam disjunctæ in sensu disjuncto recipiuntur: communem enim cum corporibus Nat. reliquis habet quantitatem, qualitatem & locum, quæ ei negare plane absolum est. Motumne vel quietem his aquis tribuamus dubio res non caret, quoniam tacente scriptura hic caligamus. Alterum vero horum necessario iis competere, ex affectionis disjunctæ natura, alterum necessario ponente vel excludente, liquido constat. Falsum est corpus naturale, non prædicari univoce de omnibus mundi speciebus, sed analogicè, primario de corruptibilibus, secundario vero de incorruptibilibus. Nec ferit nos hoc
argu-

argumentum: si substantiæ corruptibiles sunt corpora naturalia, utique incorruptibiles non erunt corpora nat. quasi unius positio modo esset alterius exclusio. Connexi rationem afferunt: quia corruptibilia & incorruptibilia differunt genere, sunt enim contraria, non vero contraria sub eodem continentur genere. Verum quidem est, corruptibilia & incorruptibilia differre genere, at non logico, sub quo tanquam species continentur, sed Physico quia diversæ rationis materia constant. Illa composita, hæc simplici, quæ sola simplicitatis & compositionis, corruptibilitatis & incorruptibilitatis mater est. Nil autem obstat, quominus quæ materia differunt, genere logico conveniant, adeoque pariter corpora naturalia sunt quæ simplici ac quæ composita constant materia.

§. VI.

Est corpus naturale *simplex*, quicquid natura continet aut simplex vel Compositum est. simplex est quod materi-

teri-

teriam habet simplicem. seu, quod materia & forma constat ex diversis corporum complexorum speciebus non compositis, adeoque corruptibile & in alia resolubile non est, Compositum contra quod compositam materiam habet, seu, quod materia constat & forma ex diversis corporum complexorum speciebus compositis, adeoque corruptibile est, & in ea ex quibus constat tandem resolvitur. Simplicem materiam habet aqua supracœlestis, ergo corpus simplex est. Nec sequitur, Constat materia & forma Ergo ex iisdem composita est, Ergo corpus compositum est; nam ex eo quod aliquid ex materia & forma constat, non licet modo concludere, ut compositum sit eo modo quid nos 7° compositum definimus, simpliciter loquendo nullum corpus simplex est: habent enim corpora compositionem, non logicam tantum et Metaphysicam sed etiam Physicam, scil. ex materia & forma. Secundum quid vero ea dicuntur simplicia, quæ mixtionis sunt expertia. Ex summa ista simplicitate
 sequi-

sequitur, quod à Corruptione ex naturæ suæ munere tutæ quoque sint, usque dum rotius hujus systematis mundani *πανελευθερία* accedat. Passive corruptibiles non sunt, hoc est, subjective omnis inclinationis ad interitum immunes sunt, durationis quippe sempiternæ potentia concessa, illis non accidentaliter sed essentialiter ex conditione materiæ corruptionem respicientis, inest. sunt tamen corruptibiles active, cum creatori eas destruere placent.

§. VII.

Ex prima aquarum divisione pronatæ sunt hæ aquæ, quarum moles procul dubio maxima est, quæ cælum siderum omnium receptaculum, undique ambit, non eo loco ubi jam existunt creatæ sunt, sed simul cum hisce inferioribus. Unam saltem aquarum productionem in sacris legimus literis, alteram divisionem, qua hæ simul et in uno loco creatæ aquæ ab inferioribus separabantur & super supremū cælum collocabantur. Locus quem
 occupant

occupant iis naturalis est, quem nullus mortalium vidit, verè tamen in loco esse ratio metitur, quæ omne corpus naturale in loco esse statuit, locus igitur cum in naturalem & violentum dividatur, alterum horum tribuere his necesse est. violentus assignari nequit, quem scilicet vis externa infert, Ergo naturalis erit ad quem locatum natura fertur, hunc eis optimus naturæ auctor initio destinavit, huc eas reposuit, ubi tempus suum integræ serventur. illud naturale est quod in prima creatione cuique assignavit Deus. Miranda hic creatoris institutio & omnipotens ordinatio, quod non descendant licet graves sint, non centrum petant ut inferiores hæc, licet ejusdem naturæ & essentiæ sint cum illis. Notanda sunt verba B. Lutheri: *Quare ista communia non negamus quod dicunt, omne grave deorsum tendit & omne leve sursum, hoc tantum dicimus, ista sic creata esse & confirmari verbo, verbo tamen etiam adhuc hodie mutari posse sicut tota natura tandem mutabitur, sicut etiam*

contra citatam regulam est quod sint adhuc supra cœlos s. firmamentum aquæ, & tamen textus id adfirmat. Est igitur, ut diximus, situs earum naturalis ex voluntate & potentia creatoris unice dependens.

§. VIII.

Ultimo hoc loco in ipsam harum aquarum pausis inquiramus naturam, num ejusdem cum inferioribus hisce naturæ ac qualitatis sint? quod adfirmamus. B. Meisnerus ait Phil. Sobr. parte 1. lect. 3. Cap. 4. q. 3. *Melior pars Theologorum semper intellexit aquas proprie dictas, quas Deum mirabili & singulari ratione supra firmamentum vel cœlum stellatum verè & realiter reposuisse defendunt.* Fit mentio aquarum quæ vocantur ☉☉ aquæ ac hæ inferiores, tantum igitur abest ut diversæ essentiæ ac naturæ eas ab hisce esse censeamus, nilque aliud quicquam intercedit discriminis, quam ut maximo locorum intervallo ab invicem separatæ, inferiores hæ usibus destinatæ sint viventium in terrâ, dum usum superiorum ad

nos ignoramus. quæ vero causa, cur hæ aquæ quæ ante unam eandemque habuisse creduntur naturam, aliam, diversamque sibi acceperint? num ex uno loco in aliam transferre Essentiæ mutationem inferat? haud putamus, qualitatibus differre hæ nonnulli contendunt, sed quidam nec hoc concedere volunt, nam qualitatem ut affectionem corporis nat. intrinsecam mutari non posse dicunt. non videtur periisse vel mutatam fuisse, ejus gravitatem, non crassitiem, quam respectivam ad aerem & ignem habet, neque humiditatem, quæ ut aquæ propria ejus perpetuo manent, nec separari ab eâ possunt. Manet aqua jam ut aqua erat, eas quoque jam retinet proprietates in alto quas habuit in fundo terræ, habetque adhuc in gremio abyssi, discrimen licet puritatis nemo ausit negatum ire.

§. IX.

Quæ vero sit causa, cur aquæ hæ tam à Theologis & Philologis quam Physicis

ficis, quotquot fuere qui harum inquisitionem & descriptionem sibi susceperint, non describantur per elementum ut genus, & tamen non dicantur ab elementaribus hisce Essentia & natura differre, multis non eget demonstrari, cum res adeo clara sit, ut dubitatione hac in parte opus esse non videatur. Elementum quippe est quod ad mistorum constitutionem ordinatum est, at hoc aquis supracœlestibus non convenit. Differunt hæ aquæ loco & officio, non ipsa natura & essentia. Elementaris aquæ officium est integrare mundum hunc sub lunarem, mistumque intrare ac constituere. Aqua vero sup. systematis mundani pars integrans non est, neque mistorum essentiam ingreditur ut eam constituat. Continentur ambæ hæ aquæ sub uno genere latiori, corpus simplex enim recte de utraque prædicatur, materia quippe simplici ambæ constant; non vero sunt sub uno genere strictiori, ut scil. ambæ dicantur Elementa, quod ex diverso utriusque officio, à creatoris omnipotentia, cuique

cuique adsignato provenit, sic aquas
 sup. ingredi mistorum constitutionem,
 eo quod supra supremum cœlum positæ
 sint, inconueniens habetur, ideoque
 Elementi nomine non veniunt, quod
 tamen specificæ identitati earum cum
 hisce inferioribus non
 repugnat.

LAUDATE NOMEN JHOVÆ:

quia ipse præcepit, & creata sunt.

